

Codziennosc dawnej Francji. Życie i rzeczy w czasach ancien régime'u, red. M. Figeac, wyd. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa 2015, ss. 682, ryc. nlb.

Do rąk polskiego czytelnika trafia książka wyjątkowa — po trosze encyklopedia, po trosze swoiste *silva rerum* rzeczy i zjawisk obecnych w szeroko definiowanej kulturze materialnej siedemnasto- i osiemnastowiecznej Francji. Pierwsze, francuskie wydanie dzieła ukazało się przed ośmiu zaledwie laty i niemal natychmiast doczekało się wnikliwej recenzji na łamach „Kwartalnika HKM”¹. Obecnie dzięki tłumaczeniu szanse zapoznania się z panoramą dawnej, francuskiej codzienności ma liczne grono badaczy polskich, w dobie dominacji angielskiego w międzynarodowym dyskursie naukowym coraz rzadziej posługujących się językiem Moliera.

Tom wypełnia z górą dwieście tekstów (głównie krótkich artykułów, rzadziej typowo encyklopedycznych zwięzłych haseł) dwudziestu pięciu autorów — wybitnych znawców tematu. Z jednej strony zawierają podsumowanie wyników badań cząstkowych, z drugiej prezentują problemy z punktu widzenia nie tylko historyków (kultury, sztuki, społeczeństwa), ale także etnologów lub socjologów. W polu zainteresowania autorów znalazły się obok „klasycznych” składników kultury materialnej (wyżywienie, ubiór, dom z jego wyposażeniem), także np. realia związane z przemysłem i rzemiosłem, edukacją, medycyną, czy też militaria. Wśród szesnastu haseł na literę S (s. 474–517) sąsiadują tu ze sobą między innymi „saliny” z „salonem” oraz „słomą i gliną” (stosowanymi jako materiał budowlany), „szkoła” z „szynkiem”, „style” ze „spodniami” oraz „strojem i dostojenstwem”. Już to jedno zestawienie świadczy wymownie o rozległości i różnorodności poruszanej problematyki.

Książkę otwiera redaktorska „Przedmowa do wydania polskiego” (s. 5–6). Michel Figeac wykonuje tu ukłon w stronę polskiego środowiska naukowego. Wskazuje nasz kraj jako miejsce narodzin historii kultury materialnej jako kierunku badawczego. Podkreśla znaczenie takich ośrodków jak IAE PAN (od z górą sześćdziesięciu lat), ostatnio zaś UMK oraz Muzeum Pałacu w Wilanowie. Z kolei we „Wstępie” (s. 7–15) M. Figeac przedstawia ewolucję badań nad kulturą materialną we Francji od schyłku lat siedemdziesiątych XX wieku. Ta ewolucja wyjaśnia też w znacznym stopniu wybór tematów poruszonych w zredagowanym przez niego dziele.

¹ *L'ancienne France au quotidien. Vie et choses de la vie sous l'Ancien Régime*, red. M. Figeac, Paris 2007, rec. zob. J. Dumanowski, „Kw.HKM”, R. LV, 2007, nr 3–4, s. 361–364.

Codziennosc dawnej Francji, przeznaczona dla szerokiego kręgu czytelników, mieści się na granicy opracowania naukowego i popularyzatorskiego. Poza oszczędnie dawkowanymi przypisami od tłumacza nie ma tu aparatu krytycznego. Jego obecność spowodowałaby zresztą rozrost tomu do rozmiarów monstrualnych, wręcz odstraszać współczesnego odbiorcę. Część artykułów nie posiada też żadnej bibliografii, w innych jest ona nad wyraz zwięzła (najwyżej kilka pozycji). Ten brak łagodzi obszerna „Bibliografia” końcowa (s. 659–682). Nadano jej układ problemowy, ułatwiający dotarcie do literatury dotyczącej ogółem 25 dziedzin, m.in. historii ciała, wyżywienia, praktyk religijnych, świata wiejskiego, miast i urbanistyki, sił zbrojnych.

W efekcie typowego dla francuskiej historiografii kompromisu między naukowością a popularyzacją otrzymaliśmy opracowanie przydatne dla różnych odbiorców — szerokiej publiczności i profesjonalnych badaczy. Wysoka, merytoryczna jakość polskiej edycji dzieła jest zasługą renomowanego już wydawnictwa Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, tłumaczki Doroty Sienko oraz redaktora naukowego tekstu polskiego Jarosława Dumanowskiego. Treść okazałego tomu wzbogacają 24 starannie dobrane grafiki z epoki.

A. Klonder